

KOVÁCS DOMINIK – KOVÁCS VIKTOR

A hiéna

(VÁSÁRI KOMÉDIA)

Szereplők:

ROZSONYAI DÁVID, felföldi kisnemes
MARINKA, a felesége
JURKÓ, énekmondó deák, Marinka öccse
KLISTÉLYOVSZKI MESTER, öreg prédikátor a Rozsonyai-házban
KARAFFA, az eperjesi hiéna
VÉN KARAFFA, az apja, a vésztörvényszék tiszteletbeli elnöke
SORNIONE, Karaffa lova, szintén tagja a vésztörvényszéknek
PULCINELLA,
BRIGHELLA,
ALECCHINO, olasz vándorkomédiások
BIKAMÁJ, mészáros FEHÉRMÁJ, a leánya
SZOPKA NÉNE, kocsmárosné
ELSŐ KATONA
MÁSODIK KATONA
ÉS KARAFFA TOVÁBBI ZSOLDOSAI

Játszódik: 1687, Eperjes

A darabban felhasznált szövegrészeket, idézetek:

Káka tövén költ a ruca... – népies dal a 17–18. századból
Ritka kertben találsz télben kinyílt virágot... – virágének
Áll előttem egy virágszál... – virágének
Édes-kedves feleségem, de szép asszony vagy – magyar népdal
Ellopták szívemet, úgy érzem – virágének Kriza János *Vadrózsák* című gyűjteményéből
Hozz bort, kocsmárosné... – magyar népdal
Elment az uram, a nagy kurafi – magyar népdal
... iszik most – magyar ivónóta
L'italiano – olasz dal, Toto Cutugno szerzeménye
Judit története – a *Szentírás* apokrif részlete
Petőfi Sándor: *Egy gondolat bánt engemet*
Petőfi Sándor: *Rózsabokor a domboldalon*
Petőfi Sándor: *Karaffa* – drámatörredék –
Petőfi Sándor: *Tíz pár csókot egyvégből*

* A veszprémi Pannon Várszínház meghívásos „Karaffa drámapályázat”-ra beérkezett színdarab. A pályázat – és a díjnyertes darabok bemutatása – a Veszprém-Balaton 2023 Európa Kulturális Fővárosa egyik programjának keretei között zajlik.

PROLÓGUS,

a bánatos Marinkáról

Rozsonyai Dávid és a felesége, Marinka házának udvara. A diófa alatt egy kis asztal, szék. Marinka bánatosan néz maga elé. Érkezik a férje.

ROZSONYAI (*harmincéves férfi*): Kezdhetjük a maskarázást?

MARINKA (*amazonszerű nő, most összetörve*): Nincs kedvem hozzá.

ROZSONYAI: Szedd már össze magad, Marinka! (*simogatja a feleségét*)

MARINKA: Erőm sincs.

ROZSONYAI: Ha a következő vásárba sem megyünk ki játszani, felkopik az állunk.

MARINKA: Mit tegyek?

ROZSONYAI: Szegény atyáink, mekkora erő lakozott bennük! Gondolj rájuk.

MARINKA: Bár ne azt tenném egész nap! Mindkettejüket meggyilkolták, öröklött vagyonunk, birtokunk odalett, s most a hiéna dőzsöl a javainkban... Így mégis hogy kezdenék neki a maskarázásnak?

ROZSONYAI: A nép jobban éhezik a mulatságra, mint bármikor. (*felemel egy kéziratot*)

Itt van ez a remek darab: „Imrus vitéz és Ilon asszony.”

MARINKA: Jurkó öcsém irománya, akiről azt sem tudom, él-e, hal-e, hazajön-e valaha a bujdosásból...

ROZSONYAI: Ha híret hallja a komédia sikerének, biztosan!

MARINKA: Úgy hiányzik!

ROZSONYAI: Sikerünk lesz!

MARINKA: Siker, önelküle? A legjobb színjátékos volt közöttünk. Már kisgyerekek is mennyit bolondozott! Ha észrevette, hogy apánk a székében elkókadott, a fejébe kapta a süvegét, és előadta a kövér Konckirályt... Édes kis Jurkóm! (*el-sírja magát, Rozsonyai vigasztalja*)

ROZSONYAI: Sírd ki magad, míg odaleszek.

MARINKA: Hova indulsz?

ROZSONYAI: Veszek a maskarához egy piros kásmérkendőt.

MARINKA: Miből? Egy lyukas garasunk sincs!

ROZSONYAI: Ad hitelt a boltos – egyik kucrut a másiknak. (*Rozsonyai el*)

MARINKA: (*énekelve*)
Süvit a szél, fú a bánat

Elviszi a víg órákat

Édes öcsém hová lettél

Szívembe bánatot tettél

Jajdefáj!

Első jelenet,

a megtépett szakállról

Nyilvános kert Eperjesen. Jobbról egy nagy céger: Szopka néne kocsmája. Asztalok szerte-szét, izogató kézművesek és köznép. Az egyik asztalnál Bikamáj és Fehérmáj, a másikon Klistélyovszki magában. Borvirágos orrú, szomorú uraság, előtte nagy kupa. Az öreg kocsmárosné az asztalok között témfereg.

KLISTÉLYOVSZKI: (*elbődül*)

Dús hajlékom fölglyújtatott

Hósi erőm elsorvadott

Öreg hátam hétrét hajlott

Kokaskedvem kikókadott

Ojdebaj!

BIKAMÁJ (*csupa spekuláció*): Na, megvigasztalod az urat?

FEHÉRMÁJ (*csupa cicoma*): Még ehhez a görbéhez is hozzáparancsolnál, apus?

BIKAMÁJ: Elég lenne szép szavaddal simogatni.

FEHÉRMÁJ: Szép szavad van neked is.

BIKAMÁJ: És szép pofám?

FEHÉRMÁJ: Az nincs.

BIKAMÁJ: Na, látod.

FEHÉRMÁJ: De attul? Ez nem lát. A szilvalekvárt megissza bort helyett.

BIKAMÁJ: Csupa jó! A bor megmarad nekem.

FEHÉRMÁJ: Vénységéhez még koldus is.

BIKAMÁJ: Rafinált ám a protestánsnak a lelke.

- FEHÉRMÁJ: Szarok a lelkire.
 BIKAMÁJ: Teszi a szegénységet, hogy ő kü-
 lönb a rossz pápistától, aztán aládá-
 ban a Thököly aranyát rejtegeti.
 FEHÉRMÁJ: Hát csak feküdjön a ládjába!
 BIKAMÁJ: Ne morcolj, kis morcafánk!
 FEHÉRMÁJ: Vén kerítés, ne keríts!
 BIKAMÁJ: Kedvemért csak egy kevéskét hí-
 zelkedjél neki...
 FEHÉRMÁJ: Hízelkedik ám a hegyescsöcsű
 nőstényhalál nemsokára!
 KLISTÉLYOVSZKI: *(tovább bög)*
Bujdosik az árva madár
Egyik ágrul másikra száll
Kárhozatos, hűtlen hazám
Latorságunk zsoldja halál
Ojdekár!
(Szopka néne Klistélyovszkihoz lép, kérdez
tőle.)
 SZOPKA NÉNE *(nehéz megmondani a mosolyá-*
ról, jóságos vagy sunyi-e): Édes kis vén
 prédikátorom...
 KLISTÉLYOVSZKI: Nem kellesz.
 SZOPKA NÉNE: Prédikém, no, ne vess már
 rám kicsit!
 KLISTÉLYOVSZKI: Eridj innét, Szopka Néne!
 SZOPKA NÉNE: Gazdád után vesztél így
 meg?
 KLISTÉLYOVSZKI: Hal vagyok szerinted, aki
 Jónást benyelte? Vagy a babilóniai
 oroszlán, aki elé Dánielt vetették? Nem
 fáj az én fogam akkora nagy falatra,
 mint Rozsonyai Dávid méltóságos. Ha-
 nem egy kis csibehúst örömet elrágnék.
 SZOPKA NÉNE: Bálám szamara, az vagy te!
 Aki csak értetlenül bömböl, de hogy mi-
 ért is, azt már nem mondja meg.
 KLISTÉLYOVSZKI: Baj, hogy a szavam ünne-
 pies?
 SZOPKA NÉNE: Más ünnep is van a világon,
 nemcsak a temetés.
 KLISTÉLYOVSZKI: Magyarak, mi más?
 SZOPKA NÉNE: Temetni csak nyivákolva le-
 het?
 KLISTÉLYOVSZKI: Hadd nyivákoljak, ha én
 azt szeretek!
- SZOPKA NÉNE: És ha valamelyik labanc
 dög meghallja?
 KLISTÉLYOVSZKI: Hát meghallja!
 SZOPKA NÉNE: És ha besúg a hiénánál?
 KLISTÉLYOVSZKI: Hát besúg! Az ilyen ma-
 gamfajta vénséget békén hagyja a hiéna.
 S ifjabbakat keres.
 SZOPKA NÉNE: Göndör hajad kopaszra vá-
 gattatik...
 KLISTÉLYOVSZKI: Lábam szőre megmarad.
 SZOPKA NÉNE: Hátad deresre húzattatik...
 KLISTÉLYOVSZKI: Kiegyenesedem legalább.
 SZOPKA NÉNE: Vén valagad elporoltatik...
 KLISTÉLYOVSZKI: Csak hogy vége lesz a
 bolhatáncnak!
 SZOPKA NÉNE: És a gyomrod üdvössége, a
 csiberostély tőled örök életre elzártat-
 tik!
 KLISTÉLYOVSZKI: *(kétségbeesik)* Ó, nem!
 Kárhozat!
 SZOPKA NÉNE: *(kitárja a karját)* Gyere, édes
 papom, hadd vigasztaljalak!
 KLISTÉLYOVSZKI: *(fejét csóválja)* Az meg
 már egyenest a pokol lenne!
 SZOPKA NÉNE: *(kis csönd)* Most aztán na-
 gyon megbántottál.
 KLISTÉLYOVSZKI: Mit tehetek?
 SZOPKA NÉNE: Fogd meg, milyen nehéz
 lett a szívem!
 KLISTÉLYOVSZKI: Innen is látom.
 SZOPKA NÉNE: Vigasztalj!
 KLISTÉLYOVSZKI: Nehéz szívre mit ajánljak?
 Moslékvödör fölé ne hajolj, mert bele-
 fűlsz.
 SZOPKA NÉNE: Undok német!
 KLISTÉLYOVSZKI: *(felhördül)* Mi?
 SZOPKA NÉNE: Vén bugyogós!
 KLISTÉLYOVSZKI: Én-e?
 SZOPKA NÉNE: *(bólint)* Akárkit megkérdez-
 hetsz Eperjesen: a Klistélyovszki neve
 siralmatosan labanc!
 KLISTÉLYOVSZKI: S vajon a tiedé, az, hogy
 Szopka néne, milyen? Siralmatosan ri-
 banc!
 SZOPKA NÉNE: De legalább magyarabb!
(Szopka néne mérgesen kiteszi elé a papri-
kást)

KLISTÉLYOVSZKI: *(a paprikás fölé hajol)*

Csiberostély, szép szerelmem

Alombeli gerjedelmem

Isten, add: hasam dagadjon

Árván falat ne maradjon

Ojdejó!

BIKAMÁJ: *(nézi a zabáló Klistélyovszkit)* Hal-
lod, leány, van ebben még vér.

FEHÉRMÁJ: De a háta...

BIKAMÁJ: Mi bajod veled?

FEHÉRMÁJ: *(félre)* Hátha másmije is könnyen görbül...

BIKAMÁJ: Úgy hegyesedik benne a kuruc böcsület, mint a nyírbátori harangtemplom tornya!

FEHÉRMÁJ: *(félre)* S jut abból a nászi vánkossra? *(az apjához)* Öreg vót akarsz te magadnak, jó apám, úgy látom, garasrejtegető vén zsugorit. Mit szólnál a jó Knochenbruchhoz? Éppen hatvan esztendő.

BIKAMÁJ: Ó, te csapás!

FEHÉRMÁJ: Miért, no? Nem a lakatosok leglakatosabbika?

BIKAMÁJ: Szennyes rongy, az vagy!

FEHÉRMÁJ: A Knochenbruch Aloiz igenis király az iparosok között!

BIKAMÁJ: Még besúgná a famíliánkat a hiénának!

FEHÉRMÁJ: Mi köze a hiénához?

BIKAMÁJ: Német kutya kölyke!

FEHÉRMÁJ: Félig.

BIKAMÁJ: Hogyhogy félig?

FEHÉRMÁJ: Mint a félérett barack. Az egyik része savanyú, a másik édes. Az anyja, úgy hírlík, magyar volt.

BIKAMÁJ: Céda, mint te!

FEHÉRMÁJ: *(ábrándozik)* Az az aranyos szemölcsce ott az orra hegyén... Megveszek érte, apus!

BIKAMÁJ: Bosszantani akarsz csak, ugye?

FEHÉRMÁJ: Az a derék hasaszalonnája... Add, isten, hogy holtomig markoljam!

JURKÓ mint KÖNYVKUPEC *(csuklyában járkal a közönség soraiban, vékony hangon nyekerreg):*

Ó, ti gyarló, ördög-valló balga emberek

Prédán kapó, protestyáló fene fráterek

Bár istentül áldozat, eljő majd a kárhozat

Rosseb eszi, tűz nyaldosi pajzánságtokat!
(szaglászik, majd prózában folytatja)

A szagokból úgy ítélem, Eperjes városában azért még maradt tisztesség. Hanem azt a fertelmes pogánybűzt, ami engem Munkácson megcsapott... Hölgyek-urak, maguk olyat még nem szagoltak! Ha csak orromat bosszantotta volna – de a lelkeket is szabályosan kifacsarta! Mit gondolnak, kellett ott a könyveim? Elhajigálták, tűzre dobták őket, és velük együtt majd engemet is. Meg a császárnak fölesküdt tisztelességes hitemet is! Pedig milyen szép, ritka könyveim vannak! *(mutogatja a könyveket, közben énekel)*

Németföldön, s messze földön ismert géniusz

Ama becses, nevezetes Grinzingerus

Ő a rémes eretnek, kit démonok szeretnek

Husz Jánosnak kínhalálát dicccsel írta meg!
(prózában folytatja)

Képek is vannak ám benne... itt van például, ahogy a lángok összecsapnak az istentelen feje fölött. S ha már lángok! *(újabb könyvet vesz elő)* Ez a könyv a lángsüvöltő török nép vesztét tárgyalja a tavalyi esztendőben. Mert szépen tud dicsekedni a magyar, csak éppen nincsen neki, mire. Buda visszafoglalásakor is annyit tudott segíteni a németnek, hogy a kenyeret pusztította. *(énekel)*

Ritka várban terem nyárban magyar kardvirág

Magyar hasnak török korban volt aranyvilág
Malac zsírshalonnája, s hozzá tik monyocskája

Bor kell neki, azt kergeti, az lesz halála!

(Közben félér a színpadra. Mind az összes szereplő dühösen mered rá.)

BIKAMÁJ: *(megragadja Jurkó gallérját)* Hazudsz, te!

KLISTÉLYOVSZKI: Zivatarok zabigyereke!

SZOPKA NÉNE: Labanc dög!

JURKÓ: Kegyelem, emberek!

- KLISTÉLYOVSZKI: Hogy mered tagadni vitészségünket?!
- BIKAMÁJ: Nékünk, kik mind ott voltunk Buda ostrománál!
- SZOPKA NÉNE: Meglőtték a jobb lábamat, itt ni!
- FEHÉRMÁJ: Magyar vér ömlött a sáncokon!
- JURKÓ: Hadd magyarázzam nektek... Álca volt csak...
- BIKAMÁJ: Meghalsz!
- KLISTÉLYOVSZKI: Megfúlsz!
- SZOPKA NÉNE: Meggebedsz!
- FEHÉRMÁJ: Megkappanodsz! *(Nekitámadnak)*
- JURKÓ: Könyörüljete! *(Rozsonyai Dávid érkezik)*
- ROZSONYAI: Mi ez a süvöltés? Mi történik itt, testvérek?
- KLISTÉLYOVSZKI: Labancot fogtunk, uram!
- BIKAMÁJ: Egy taposnivaló könyvkukacot!
- SZOPKA NÉNE: És mielőtt még besúgna minket a hiénánál, agyoncsapjuk!
- FEHÉRMÁJ: Fejszével fölprítjük!
- ROZSONYAI: Hagyjátok... *(Jurkóhoz lép)* Beszélj! Tényleg Karaffa embere vagy?
- JURKÓ: *(megörül)* Sógor!
- BIKAMÁJ: *(még dühösebb lesz)* Sógorod ám az a trombitás vasasnémet, de nem a mi méltóságosunk! *(letépi Jurkó szakállát, Rozsonyai Dávid először megrökönyödik, majd mosolyogni kezd)*
- ROZSONYAI: Jurkó!?
- JURKÓ: Az vagyok...
- ROZSONYAI: *(örömben átöleli a sógorát)* Csakhogy előkerültél! A nénéd majd meghalt az utánad való bánatában.
- JURKÓ: Mennem kellett, még mielőtt atyám sorsára jutok, és véretem veszik...
- ROZSONYAI: Hadd nézzelek, ember vagy-e már... De mi rajtad ez az öltözet? Labanc lett belőled?
- JURKÓ: El tudnád hinni rólam?
- ROZSONYAI: Ugyan mit nem hihet már az ember ebben a zsarnok világban?
- JURKÓ: Labanc könyvárusnak adtam ki magam, és szállásadóimat titokban a kuruc hitre térítettem.
- ROZSONYAI: Ez bizony merészség! Csakugyan az apád fia vagy.
- JURKÓ: Emiatt lehetnék a tied is.
- ROZSONYAI: Hogy nem jutottál a hóhérok kezére?
- JURKÓ: Sokat kellett futnom... Volt, aki hitt nekem, és olyan is, aki a császári kutyákat uszította ellenem. Vége se lett volna a bujdosásoknak, ha a város felől rossz híreket nem hallok. Azt beszéltek arrafelé, hogy az eperjesiek mind hitet tettek Karaffa mellett.
- KLISTÉLYOVSZKI: Ki súgta ezt neked?
- BIKAMÁJ: Rólunk, kik mind ott voltunk Buda ostrománál!
- SZOPKA NÉNE: Meglőtték a jobb lábamat, itt ni!
- FEHÉRMÁJ: Magyar vér ömlött a sáncokon!
- ROZSONYAI: Szavamat rá öcsém, Eperjes hűségese a halott apákhoz.
- SZOPKA NÉNE: Csak a hiéna bosszújától félnek...
- KLISTÉLYOVSZKI: Hej, szegény Radvánszky!
- BIKAMÁJ: Csáky!
- SZOPKA NÉNE: Palásthy!
- FEHÉRMÁJ: Sárosy!
- KLISTÉLYOVSZKI: Mind odalettek... És azóta sem csillapodik Karaffa vérszomjúsága.
- BIKAMÁJ: Most az a hír járja, hogy az árván maradt nemesifjakat az udvarába parancsolja szolgálatra...
- FEHÉRMÁJ: És aztán... jaj, borzalom... harmadnap a vérüket veszi, hagymán megpirongatja, jól befalja...
- SZOPKA NÉNE: Innen nyeri a vitézi erejét!
- JURKÓ: Ha egyszer töröm hegyére szúratnám a zsarnokot!
- BIKAMÁJ: A szemét is kimetszenénk a hiénának!
- SZOPKA NÉNE: A torkára forna a kása!
- FEHÉRMÁJ: Az ám, a segge veleje!

KLISTÉLYOVSZKI: Azt se tudná, hol az eleje!
(*a távolban feltűnik a Vén Karaffa és Sornione.*)

BIKAMÁJ: (*hirtelen*) Csönd! Azok ott a törvényeszek tagjai.

KLISTÉLYOVSZKI: (*Rozsonyaihoz*) Akkor siessünk innét, uram... (*Rozsonyai és Klistélyovszki indulnának, Jurkót is vinnék magukkal, aki ellenáll*)

JURKÓ: Engedjétek méltóképp köszönetem őket! (*kardot ránt, mire a közeg rávetül, ráncigálni kezdik kifelé*)

FEHÉRMÁJ: Nagy ég!

SZOPKA NÉNE: Ez hülye!

ROZSONYAI: Még mielőtt kardot rántanál, legalább annyit tegyél meg, hogy nénedet átöleled... (*nehezen eltuszkolják Jurkót*)

Második jelenet,

az igaz honfiakról

A vén Karaffa és Sornione megjelennek.

SORNIONE (*öreg csataló, bög*): „Piros rózsa, miért hazudtál nekem? Mért mondtad, hogy lónak lenni érdem?”

VÉN KARAFFA (*borvirágos orrú, elnyűtt vénember*): Gyí, te, ne!

SORNIONE: „Csikó-idő, hova lettél?”

VÉN KARAFFA: Gyerünk már!

SORNIONE: „Hűtlen gazdám, elkergettél engem...” (*földre bukik bánatában*)

VÉN KARAFFA: Mi a bögés?

SORNIONE: Halálhörgés.

VÉN KARAFFA: Megtennéd velem, gebe?!

SORNIONE: Bizony végem.

VÉN KARAFFA: Éppen most, hogy ekkora bajba kerültünk?

SORNIONE: Meg van írva, tudod: sem a napot, sem az órát...

VÉN KARAFFA (*felhördül*): Ez Luther?

SORNIONE: Bolond vagy? Máté.

VÉN KARAFFA: Ki az a Máté? Valami pogány?

SORNIONE: Arrivederci, én már többet nem szólhatok, nézd meg a személynévmutatóban.

VÉN KARAFFA: Ha megdöglesz, agyonütlek! (*Sornione szótlanul, mozdulatlanul elfekszik*) Csak azért is megcsinálod velem, mi? A mindenségedet! (*a közönség felé fordul*) Mondja meg bárki, van nálam szerencsétlenebb? Hova fordulhatok én most? Föl, ha akarok, úgy van! De még egy árva durrogó ménkű sem jár erre-felé, amelyik kettéhasítana... Egy akasztófa-kötelem nincs, mindenemet magánál fogta a piszok gyerek! Az összes vagyonomból kiforgatott! (*a közönséghez*)

Mit mond, nagysád? Kihez fordulhatok? Pisz... pszi... Nem értem. Süket ám a bácsi... mondja hangosabban! Pszichológushoz? Olyat még nem is zabáltam, nem is ittam, előbb maradok inkább a jó kis kupicánál (*kiabál*) Szopka néne! Szopka néne! (*Szopka néne, Bikamáj és Fehérmáj megjelennek*) Világgá mentél?!

SZOPKA NÉNE: Kegyelem, uram.

VÉN KARAFFA: Pálinkát, de rögtön!

SZOPKA NÉNE: (*butykost vesz elő*) Mivel vert meg az isten, hogy így tombolsz?

VÉN KARAFFA: Adna bár az isten nektek is sárkánykölköt a méltó utód helyett!

BIKAMÁJ: (*félre*) Adtál te minenkünk az isten nevében.

SZOPKA NÉNE: (*a vén Karaffához*) Az ifjabbik Karaffa méltóságosról beszélsz?

SORNIONE: (*fölnéz a „halálból”*) Arról... Egész nap úgy szidja, mint a bokrot.

VÉN KARAFFA: Aki döglött, hallgasson!

SZOPKA NÉNE: (*Vén Karaffához*) Mivel tudott így felbószítani a tulajdon gyermeked?

SORNIONE: Nem tűrte tovább a részegséget.

VÉN KARAFFA: (*Sornionéhoz fenyegetően*) Még döglöttebb akarsz lenni, mondd?! (*Szopka nénéhez*) Azt képzeld, Szopka néne, kidobott!

SZOPKA NÉNE: Ejha!

VÉN KARAFFA: Engem, a legjobb apát a világon! (*a vén Karaffa újra meghúzza a butykost*)

- SZOPKA NÉNE: Úgy is van, öreg, erre inni kell.
- VÉN KARAFFA: Három napos ünnepet készítünk elő a születésnapja alkalmából. Egyenesen Nápolyból érkezik a nevezetes Pulcinella társulata, hogy ünnepi műsort adjanak a tiszteletére. Lesz minden, ami szem-szájnak ingere! És akkor azt mondja nekem a hálátlan bitang, ha friss, szálas húsup magyar nemest nem szerzek neki, kinek véréte veheti, s azt hagymán sütvé a díszvacsorán befelelhatja, a lovammal együtt bitófára juttat! Honnan kerítsek én neki friss magyar nemest? Mindet levágtuk már...
- SZOPKA NÉNE: Véged, öregapám.
- VÉN KARAFFA: Ó, fájdalom!
- SZOPKA NÉNE: Hadd vigasztaljalak. *(a vén Karaffa Szopka néne ölébe hajtja a fejét, aki anyáskodva simogatja)*
- VÉN KARAFFA: Hát rossz voltam én hozzá?
- BIKAMÁJ: A gyerek mind hálátlan.
- FEHÉRMÁJ: *(elégedetlenül)* Apus!
- BIKAMÁJ: Csönd!
- VÉN KARAFFA: Pedig egész Nápolyban a legjobb sora volt a kölykök között! Amikor ötvenhatban tombolt a pestisjárvány, és ő is belekerült, minden nap háromszor kék-zöldre püföltem. Ilyen törődő apja voltam neki. El is dobta a puklijait. Az iskolatársai, akiket apjuk igényen nem dédelgetett, mind odavesztek. Az anyja?! A dámáknak nem volt olyan élete, mint annak énmellettem.
- SZOPKA NÉNE: *(a fejét csóválja, simogatja)* Édesem...
- VÉN KARAFFA: Nem hiszed?
- SZOPKA NÉNE: Kis hazug vitéz!
- VÉN KARAFFA: Miért, na? Eulália hercegné héttrendbeli vérbajos volt. Én a feleséget tizenkétszer ajándékoztam meg.
- SZOPKA NÉNE: Bajnok óriás!
- VÉN KARAFFA: *(Sornionéra mutat)* Ezt a rühes gebét is a kölykőm számára vettem.
- SORNIONE: *(fölpattan)* Több tiszteletet a halottnak!
- VÉN KARAFFA: *(hatalmasat sóz Sornionéra)* Az anyád alakoskodó szajhamentumát, itt a tisztelet! *(Sornione megriad, nyihogva menekül az öreg elől)*
- SORNIONE: *(ugrál)* Mi ez már? Ungareszka?
- VÉN KARAFFA: *(előkapja az ostorát, hadonászik vele, Sornionét kérdezi)* Hát ez itt a kezemben mi? Ez meg a Treszka! *(női hangot imitál)* A te édes kicsi Treszkád, megjöttem!
- SORNIONE: *(az ostorhoz)* Herélt vagyok, barom.
- VÉN KARAFFA: *(ütlegeli)* Csókjaim se kellenek?
- SORNIONE: Tomporomra? Bizony nem!
- VÉN KARAFFA: *(pofon akarja ütni)* Hát a pofádnak?
- SORNIONE: Jaj, jaj, jaj! *(miközben a vén Karaffa Sornionét kergeti, Szopka néne, Fehérmáj és Bikamáj sugdolóznak)*
- SZOPKA NÉNE: Állj meg, jó öreg!
- BIKAMÁJ: Találtunk nektek egy magyar ifjat.
- SZOPKA NÉNE: Annyira nemes, hogy kutyabőrrel törölközik a mosdás után.
- BIKAMÁJ: És hozzá még vitéz is.
- SZOPKA NÉNE: Bizony örül majd neki az ifjabb Karaffa méltóságos...
- BIKAMÁJ: És visszafogad benneteket...
- VÉN KARAFFA: Neve a nyomorultnak?
- SZOPKA NÉNE: Nonono.
- SORNIONE: Ki az, mondjátok!
- BIKAMÁJ: Aranyat előbb! *(a vén Karaffa egy tallért dob Szopka nénének)* Ez épp csak az egy korty pálinka ára. *(a vén Karaffa még egyet ad)*
- SZOPKA NÉNE: Épp csak a másiké.
- VÉN KARAFFA: Mammon fattyai! *(eléjük dobja az egész erszényt)*
- BIKAMÁJ: Hallottad-e híret a nemes Rozsonyainak?
- SORNIONE: A télen levágtuk.
- SZOPKA NÉNE: Annak a fia.
- VÉN KARAFFA: Lakik?
- BIKAMÁJ: A tavi berek szélén.
- SZOPKA NÉNE: Nem ám úri palotában...
- BIKAMÁJ: Ütött-kopott, öreg házban.

SZOPKA NÉNE: Könnyen odatalálsz. (*Sornione és a vén Karaffa összenéznek*)

SORNIONE: Megmenekülnünk!

VÉN KARAFFA: Újra uraság lehetek!

SORNIONE: (*hálálkodik*) Lázár leprája tinéktek jószágotokért!

VÉN KARAFFA: Menjünk, gebe! Gyí te, ne! (*Sornione és a vén Karaffa el, Szopka néne és Bikamáj az aranyat számolják*)

FEHÉRMÁJ: (*mérgesen*) No, ez szép volt, apus.

BIKAMÁJ: Mit beszélsz?

FEHÉRMÁJ: Elárulni a honfitársadat... Igazi vitézség!

BIKAMÁJ: Szobádba takarodj! (*Fehérmáj elviharzik, Szopka néne és Bikamáj egymásra néznek*)

SZOPKA NÉNE: Ettől még honfiak vagyunk.

BIKAMÁJ: Ettől még... (*megrántják a vállukat*)

Harmadik jelenet,

avagy: Imrus vitéz és Ilon asszony

A Rozsonyai ház udvara. A színen a magyaros zekébe öltöztetett Jurkó és a nővére, Marinka, akinek a kezében papírok vannak. Klistélyovszki a botjára támaszkodva ül, időnként a fejét csóválja. Színjáték próbája zajlik: Az „Imrus vitéz és Ilon asszony” című darabot gyakorolják.

JURKÓ mint IMRUS: (*énekel*)

Nyílt nekem egy virágszál:

Örvendetes lilomszál;

Pillangó, akire rászáll;

Én életem: egy virágszál.

MARINKA (*amazonszerű nő*): Nem jó, öcsém! Szívesebben, nagy érzéssel!

JURKÓ mint IMRUS:

Nyílt nekem szép violám,

Rózsaszínű szép Ilonám;

Kegyes tekintetű rózsám

Gyönyörűséges ibolyám.

MARINKA: (*közbekiált*) Férjurarum, be! (*Rozsonyai Dávid Zrínyi Ilonának maszkírozva belibeg*)

ROZSONYAI mint ILON: (*női hangot imitálva*)

Akkor léssen vigasságom,

Rózsa-orcádat, ha látom...

MARINKA: (*Rozsonyaihoz*) Ki fogja ezt elhinni neked, mondd meg igazán!? Előlről!

ROZSONYAI mint ILON: (*újrakezdi*)

Akkor léssen vigasságom,

Rózsa-orcádat, ha látom...

MARINKA: Ne móríkáld már magad! Mi vagy te? A kurucok nagyasszonya, vagy holmi farsangi bakfis? A férjed után vágyódsz, aki a tömlőben ül...

ROZSONYAI mint ILON: (*természetes hangon*)
És édesen csókolgatom,

Akkor léssen újulásom.

MARINKA: És most szép lassan! Nehogy eldaráljátok! Ez itt egy szép dialógi amorózi.

ROZSONYAI: Mi bajod? Milyen Rózi?

MARINKA: Amorózi! Tudod, amikor a szerelmesek egymásra hangolódnak.

ROZSONYAI: (*Jurkóhoz*) Hangolódsz, gyerekek?

JURKÓ: Ha elkezded végre.

ROZSONYAI mint ILON: (*próza*) *Ej, de fényes, de szomorú éjszaka! Vitéz uram, gondolsz-e rám valaha?*

JURKÓ mint IMRUS: (*próza*) *Mihaszna is gondolnék én tereád? Messze vagyok, nem mehetek tehozzád.*

ROZSONYAI mint ILON: *Merre lakozol most?*

JURKÓ mint IMRUS: *Váradon a török vermében.*

ROZSONYAI mint ILON: *No, akkor meg is érdemled a sorsod.*

JURKÓ mint IMRUS: *Húzass ki, kérlek!*

ROZSONYAI mint ILON: *Kellett neked a kétféle barátság, mi?! Török is, német is! Emlékszel, mit mondtam neked erről, lator ember? Két uracs, két kulacs, Thökölynek nemulass!*

MARINKA: (*Rozsonyaihoz*) *Mérgesebben, férjurarum! Mint ahogy én korhollak, amikor az ingedre rácsöppen a zsíros mártás. (Jurkóhoz) Te itt most megpödörintetted a bajszod.*

JURKÓ mint IMRUS: (*énekel*)

Édes-kedves feleségem, be gyönyörű vagy

*Beillenél sodrófának, oly egyenes vagy
Csókot vár a férfiember, nem a bús keserűvet
Ki a fene látott szépasszonynál ilyen harci
kedvet?*

MARINKA: Ennél a sornál mulass: *(előját-
szik)* „Ki a fene látott szépasszonynál ilyen
harci kedvet?” Meg is forgatható a só-
gort!

ROZSONYAI mint ILON:

Hajdinárom-loccs!

Bár itt lennél most!

Bár ne a szultán vermében

Raboskodnál most! (Klistélyovszki fölpattan)

KLISTÉLYOVSZKI: Tovább én ezt nem tűröm!

(kikapja Marinka kezéből a papírokat)

Förtelem! Gyalázatot!

ROZSONYAI: Hol a gyalázatot?

KLISTÉLYOVSZKI: Még csak nem is látod,
fiam? Föstött pofádon, ott!

MARINKA: Ez csak afféle kurucos fondor-
lat.

KLISTÉLYOVSZKI: *(megvetően)* A nagyasszo-
nyunkat, Zrínyi Ilonát gúnyolni? Ilyen
szavakkal illetni Thököly Imrét, akinek
a serege, biztosan tudom, Eperjes felsza-
badítója lesz? Bizony jóféle fondorlatai-
tok vannak! Pedig atyátok milyen nagy
gonddal nevelt benneteket, és milyen
megnyugvással hagyott énrám! Ez lett a
fogantaja! Komédiás lett belőletek!

ROZSONYAI: Mi más módunk lenne a bol-
dogulásra?

KLISTÉLYOVSZKI: *(olvassa a címet)* „Imrus
vitész és Ilon asszony.” Szégyen!

JURKÓ: Hidd el, mester, sok ilyen kópésá-
got láttam a vándorutamon.

KLISTÉLYOVSZKI: El is romlottál tőlük.

JURKÓ: Több érdemes szó volt bennük,
mint a sirámokban.

KLISTÉLYOVSZKI: Ördögtől való játékok!
Kigúnyoljátok a magyarságot!

MARINKA: Kigúnyoljuk, éppen mi? Akik-
nek az ősei a hazáért veszttek el?

KLISTÉLYOVSZKI: Ki az az ángilus maskarás
barom? Aki mindig színházazik... Va-
lami ikszes...

MARINKA: Shakespeare.

KLISTÉLYOVSZKI: Azt utánozzátok ti szün-
telen! Meg azokat a pápista itálieiakat!

JURKÓ: Éppen erről van szó, mester! Ezt a
darabot a legrafináltabb császári kutya
is talján komédiázásnak nézi majd, ha a
vásárban hozzánk téved. Aki pedig ku-
ruc, mind érteni fogja.

MARINKA: Hol máshol fér meg ma a kuruc
igazság, mint a tréfa mögött? *(katonák
rontanak be, akik körbefogják a riadt társasá-
got)*

VÉN KARAFFA: *(kajánul)* Ha már tréfáról
esett szó...

SORNIONE: Hadd nyerítsünk egyet mi is!

ROZSONYAI: *(dühében félre)* Nyerítsetek hát
– a fogfájásotoktól!

MARINKA: *(Rozsonyainak)* Férjura, no!

KLISTÉLYOVSZKI: *(Rozsonyainak, Marinká-
nak és Jurkónak)* Nesztek, maskarások!
Eljött értetek az ördög kísértete!

JURKÓ: *(dühödten)* Csak bele ne vágjam a
kardomat!

VÉN KARAFFA: *(Jurkóhoz)* Lám, az ifjú Ro-
zsonyai!

ROZSONYAI: Én vagyok.

VÉN KARAFFA: *(csodálkozik)* Te? Apám, az
ercolanói tehenész azt mondaná rád:
csira.

SORNIONE: Bakasszony!

VÉN KARAFFA: A nagy törökmaimolásban
eunuchhá válni – ez ám a magyar vitész-
ség!

SORNIONE: Felsőgárulás! *(Rozsonyai letépi
magáról a jelmezt, vitézi ruhában áll a vén
Karaffa és a kísérete előtt)*

VÉN KARAFFA: Ne félj, mi majd kigyógyí-
tunk a rossz hajlamból.

SORNIONE: Ered vágjuk.

VÉN KARAFFA: Véred vesszük.

SORNIONE: Zsírra tesszük.

VÉN KARAFFA: Hagymán rostélyozzuk.

SORNIONE: És az ünnepi díszvacsorán úgy
csúszol le Karaffa torkán...

VÉN KARAFFA: Úgy ám!

SORNIONE: Mint a szodomákok az ördög
gigáján!

VÉN KARAFFA: *(Sornionéhoz)* Szodomákok? Azok kik?

SORNIONE: *(Karaffához)* Nicht vor dem Kind!

VÉN KARAFFA: Mit beszélsz? Nem értem.

SORNIONE: *(sutyorog)* Nem ildomos téma.

VÉN KARAFFA: Mondd már meg, kik azok a szodomákok! *(Sornione megsúgja neki, hogy kik a szodomákok. A vén Karaffa elborzad, kérdően néz a lóra)* De te nem vagy az, ugye? *(Marinka, Jurkó és Rozsonyai egymás között beszélnek)*

MARINKA: Atyáink után most téged visznek el?! Uram, az nem lehet!

ROZSONYAI: Sír sz? Én még örülök is. Megláthatom a szörnyű Karaffát...

JURKÓ: Kardélre hányhatod!

MARINKA: Azt beszélük, már a tekintete is gyilkos.

ROZSONYAI: Sose hívjanak többé nemes Rozsonyainak, ha az ősök vérét most rajta meg nem bosszulom!

JURKÓ: Úgy van, csak eredj! És ne félj megcselekedni, amit kell.

MARINKA: Két kívánságom van: az első, hogy visszajöjj hozzám szabadon. A második pedig, hogy hozd magaddal Karaffa fejét. *(a katonák elhurcolják Rozsonyait)*

VÉN KARAFFA: *(a közönség fele fordul)* Mondja meg bárki, van nálam nagyobb bajnok?

(Sornionéhoz) Menjünk, gebe, gyí te, ne! *(elmennek. Marinka összeroskad)*

MARINKA: Erre vagyok én kárhozthatva? Tegnap még az öcsémet kellett nélkülöznöm, most pedig a férjüamat...

JURKÓ: Úgyis visszajön!

MARINKA: Ti elhiszitek, hogy le tudja győzni a hiénát? Amikor annak annyi katonája van...

JURKÓ: Nekünk is lesz, néném. Eldöntöttem, folszabadítjuk Eperjest!

MARINKA: Miből telne a zsoldra?

JURKÓ: Levelet küldünk Munkács várának. Ha tudnak, segítsenek.

KLISTÉLYOVSZKI: *(csóválja a fejét)* Úgy hírlik, sok baj emészti most a nagyasszonyunkat.

JURKÓ: Rozsonyai fiáról akkor sem feledezhet meg.

MARINKA: *(énekel)*
Kidőlt a fa mandulástul
Elválok én a rózsámtól
Úgy elválok a szegénytől
Mint ősszel fa levelétől
Megvállik.

Negyedik jelenet,
avagy: az eperjesi hiéna
Rozsonyai egymaga az eperjesi vár tömlőcében.

ROZSONYAI: Hányszor mondtad nekem, édes Marinkám, hogy ez az egész világ körülöttünk, amit mi valóságnak hívunk, mind maskarázás. Én meg kinevettelek: már hogy volna az? Hogyan is történe olyan a valóságban, ami a színpadon megesis? Áll egy szegény úrfi magában, senki sincs mellette, és mégis jár a szája. Hát így. Csak Karaffa tömlőce kell hozzá. Miként is nevezik ezt a talján komédiások? Tiráda? Az bizony fenséges is kell, hogy legyen. Én meg olyat most nem tudok mondani. Bár ha a te börtönödre gondolok, amelyik a szívetem zárta be, máris ékebben szól a dalom. De szívesen ott lennék veled!

(énekel)
Ellopták szívemet, jól érzem
Aki ellopta is, esmérem
Tied vagyok, rabod vagyok
Megkötözött foglyod vagyok
Édesem!
Szerencsés és kedves tolvaj vagy
De ha már elloptál, el se hagyj
Tied vagyok, rabod vagyok
Megkötözött foglyod vagyok
Édesem!

A vén Karaffa és Sornione megjelennek. Mindketten fehér köpenyben. Sornione kezében egy lopótök nagyságú injekciós tű. Nagyon ijesztőek.

VÉN KARAFFA: (Rozsnyaihoz) Más nótát, öcsém!

SORNIONE: Savanyú egy koma vagy, halod.

VÉN KARAFFA: Mint az ercolanói lócitrom.

ROZSONYAI: Még a végén föl se vágtok.

SORNIONE: Akkora szerencséd nincs.

VÉN KARAFFA: Én is voltam dutyiban, hajaj! De ilyen nyenyerére a legnagyobb elkeseredésemben sem mulattam. Tudod, hogy mire mulattam?

SORNIONE: (nyerít) „Hasad alatt, hasad alatt van egy repedés, a te urad minden este oda bele néz...”

VÉN KARAFFA és SORNIONE: (együtt) „Akkor lesz majd cudar jó világ, ha az urad kipödrí a bajuszát!” (hosszasan röhögnek)

ROZSONYAI: Szerelmes voltál-e?

VÉN KARAFFA: Hogyne! Azért is csuktak be. Szerettem, imádtam, nem bírtam magammal – hát agyoncsaptam.

SORNIONE: No és? Írva vagy: az vesse rá az első követ...

ROZSONYAI: (a vén Karaffához) Tudod is te, mi a szerelem, gonosz csont.

VÉN KARAFFA: (fölháborodik) Hát te tudod-e, hogy kivel beszélsz?

SORNIONE: Már nem csak holmi törvényszéki ülnökökkel...

VÉN KARAFFA: Fogdaszakács lettem!

SORNIONE: Én pediglen fogdaorvos!

VÉN KARAFFA: Legelőször is elő kell kószolnunk, ereid tiszták-e.

SORNIONE: Véred tüzes magyar vér-e. (próbálják „bekeríteni”, Rozsnyai menekülőre fogja, a vén Karaffa és Sornione – kezében a tűvel – szorgosan a nyomában)

VÉN KARAFFA: Sápadt vagy. Mintha májlobb kínozna.

SORNIONE: Vagy görvély.

VÉN KARAFFA: Vagy vérhas.

SORNIONE: Vagy a San Antonio tüze.

VÉN KARAFFA: Hagyd már magad, egy hörpintésnyit szippantunk csak ki belőled! (hangokat hall kintről) Pszt! Gyerekem közeledik. (a katonák kíséretében megjelenik Karaffa, elegáns tartású, díszes öltözötű nő, a vén Karaffa és Sornione megindulnak felé)

VÉN KARAFFA: Mókicám!

SORNIONE: Édes gazdám! (Karaffa ellöki őket)

VÉN KARAFFA: (halkan) Ó, hogy gebednél meg!

KARAFFA: (Rozsnyaihoz) A vacsorámhoz volna szerencsém?

VÉN KARAFFA: Az ünnepi vacsorádhoz.

KARAFFA: (végigméri Rozsnyait) Szép példány. Radvánszky-sarjadék?

ROZSONYAI: Rozsnyai.

KARAFFA: Á, kiváló. A Rozsnyaiak mind krónikások meg énekmondók...

SORNIONE: Csak voltak, asszonyom. Ez az utolsó példány.

VÉN KARAFFA: A fiatalúr színész.

KARAFFA: Akkor Ovidiust csuklok majd a vacsora után. (Rozsnyaihoz) Melyiket játszod szívesebben: a komédiát vagy a tragédiát?

ROZSONYAI: Inkább komédiás vagyok.

KARAFFA: Könnyű lesz emésztennem. És megbarátkoztál már a gondolattal, hogy hagymán fogsz kiszülni?

ROZSONYAI: Különb szerepeket is eljátszottam a vásárban.

KARAFFA: (a vén Karaffához és Sornionéhoz) A szája jó éles.

SORNIONE: Nekünk pedig a késünk az. Kivágjuk a nyelvét?

KARAFFA: A világért se. Ezt élvezem a legjobban: először még mindegyik szemtelen. (Rozsnyaihoz) Elfogy ám majd ez a nagy magyar önérzet... Itt fogsz csúszkálni előttem a porban... Könyörögsz az életedért...

ROZSONYAI: Könyörögni, én? Neked? Olyan nap sose virrad! (Karaffa odalép Rozsnyaihoz, kicsit megszaglássza, majd cinikusan elmosolyodik)

KARAFFA: *(az apjához és Sornionéhoz)* Jó fajta, csak kicsit vérszegény. Hiába, no: sehol sincsenek már azok a rágós húsú, szálas magyar legények.

VÉN KARAFFA: *(legyint)* Ezek a maiak? Szaregerek.

SORNIONE: Nyápicok.

KARAFFA: Így nem kell a vére.

SORNIONE: Akkor mit csináljunk?

KARAFFA: *(a vén Karaffához)* Hizlaljátok! Máris parancsolom, hogy két zsák lisztet süssetek el mézes fánkknak. Hadd kerekedjen az uraság. Hátha a gondolatai is kerekőbbek lesznek.

Ötödik jelenet,

az örök bánatáról

Szopka néne kocsmájában. Az egyik asztalnál két katona ül, akiket Karaffa kíséretében láttunk korábban.

ELSŐ KATONA: *(az asztalt üti, elbődül)*

Hozz bort, kocsmárosné, megadom az árát!

MÁSODIK KATONA: Bort? Nem sört? Szégyell már a pófádat!

ELSŐ KATONA: *(még hangosabban énekel)*

Hozz sört, kocsmárosné, megadom az árát!

MÁSODIK KATONA:

Hozz sört, kocsmárosné, megadom az árát!

ELSŐ KATONA:

Ha én meg nem adom, ihajla...

MÁSODIK KATONA:

Megadja galambom valaha.

ELSŐ KATONA:

Ha én meg nem adom, ihajla (az első katonára mutat)

Megadja e barom valaha.

MÁSODIK KATONA: Kuruc nótát énekelsz?! Szégyen!

ELSŐ KATONA: Te szólsz meg, aki még bőfögsz is hozzá?

MÁSODIK KATONA: Bőfögni mindenki szokott, még az én Lipót császár keresztapám is.

ELSŐ KATONA: Meg kuruc nótát danulni is szokott.

MÁSODIK KATONA: Azt ő nem!

ELSŐ KATONA: Soha?

MÁSODIK KATONA: Soha.

ELSŐ KATONA: Disznóvágáskor se?

MÁSODIK KATONA: Akkor se. Megmondalak neki, hogy te kuruckodsz.

ELSŐ KATONA: Én meg téged a Karaffa méltóságos asszonynak, hogy titokban gulyáslevest zabálsz! Úgy lopod hozzá a kamrából a paprikát, és zabálsz! Gulyáslevest!

MÁSODIK KATONA: A generális asszony majd jól megdicsér érte.

ELSŐ KATONA: Aha. Vaslapáttal.

MÁSODIK KATONA: Piszkosul szereti a kurucokat.

SZOPKA NÉNE: Hagymán sütvé, mi?

MÁSODIK KATONA: Azt hiszed, néne? Most a vén apja kerített a számára egy hetyke magyar kant. Ha látnád, hogy guvad rá a méltóságosunk szeme.

SZOPKA NÉNE: Mint a póknak a légyre, mi?

ELSŐ KATONA: Mint kutyának a koncra!

MÁSODIK KATONA: Mint kancának a csődörre!

SZOPKA NÉNE: *(csodálkozik)* Ejha...

ELSŐ KATONA: Azóta ránk, a húséges őreire ügyet se vet. Csak ezt a rühes magyart kényezteteti, húslevest főzet, fánkot süttet neki, hizlalja!

SZOPKA NÉNE: És az ifjú hogy áll ehhez?

MÁSODIK KATONA: Törődünk is vele! Mi azt se tudjuk, hova legyünk az asszonyunk utáni bánatban!

SZOPKA NÉNE: *(vigasztalón átfogja a két katonát, énekel)*

Lányoknak az ágya, rozmaring a lába!

ELSŐ KATONA: *(énekel)*

Lányoknak az ágya, csalfaság a lába!

MÁSODIK KATONA: *(énekel)*

Lányoknak az ágya, cédaság a lába!

EGYÜTT: *(énekel)*

Bárcsak tölgyfa volna, ihajla

Hogy ne nyikorogna valaha

Bárcsak tölgyfa volna, ihajla

Hogy ne nyikorogna valaha!

Hatodik jelenet,
a kegyetlenségről

Karaffa szobájában. A nő a tükör előtt ül, a haját fésüli. Rozsonyai szóltanul áll.

KARAFFA: Igazi büszke kuruc. Csak áll gögösen magában, és még azt sem kérdezi meg, hogy miért hívtam.

ROZSONYAI: Vedd véretem, ha akarod.

KARAFFA: Minek siessünk? Úgy döntöttem, csak az ünnep másnapján fogyasztalak el. Nem ülsz le?

ROZSONYAI: Hogy lábam megrogyjon előtted? Soha.

KARAFFA: Képzeld úgy, hogy egymás mellett fekszünk az ágyban. Vagy ülünk a trónon, ha ahhoz nagyobb kedved lenne.

ROZSONYAI: Sose akartam uralkodni.

KARAFFA: Szép mese. Akkor miért ellenkezel velem? Miért harcolsz?

ROZSONYAI: A szabadságunkért.

KARAFFA: És a szabadság nem a hatalom mégis? Nézz csak végig magadon. Arra sem vagy képes, hogy a jelenlétemben leülj, annyira iga alá vont a gyűlölet.

ROZSONYAI: Mi mást éreznék téged látva? Apám gyilkosa előtt állok.

KARAFFA: Nem én vagyok a császár.

ROZSONYAI: Az utolsó pribékje vagy.

KARAFFA: *(likőrös üveget nyújt Rozsonyai felé)* Egy kis limoncellót? Ha? A nagybátyám küldte Sziciliából. Ilyet úgyse ittál még.

ROZSONYAI: *(magában)* Ez a fehér kéz végzett volna ki annyi embert?

KARAFFA: Végre egy kérdés.

ROZSONYAI: Volna itt több is.

KARAFFA: No, rajta.

ROZSONYAI: Hogy fér el ennyi kegyetlenség egy asszony szívében?

KARAFFA: *(elmosolyodik)* Csacsi.

ROZSONYAI: Hírből annak idején úgy halottam, férfi vagy, és Antoniónak hívnak.

KARAFFA: Te ne tudnád, milyen rangba emelheti az embert, ha ért a maskarázashoz?

ROZSONYAI: Maskarázás? Senkit sem halottam, aki így hívta volna a gyilkosságot.

KARAFFA: Apám, aki most álszent módon ünnepséget szervez a számomra, már csecsemőként megtagadott.

ROZSONYAI: Talán az anyádat is te ölted meg?

KARAFFA: Annyi volt a bűnöm, hogy leány lettem. Később azért uralkodott magán az öreg. Azt mondta, ugyanazt a hozományt kapom, ami a fiúgyereknek megjár.

ROZSONYAI: Páncél, ló?

KARAFFA: Az ám! Tenyér meg ostor meg áztatott kötél.

ROZSONYAI: Most te simogatod ezekkel a népet.

KARAFFA: Mert hűségre kell tanítanom.

ROZSONYAI: Hűségesnek lenni egy hóhérhoz?

KARAFFA: Csínján a lázongással. Én is azt terveztem bakfiskoromban, hogy egyszer majd szíven szúrom az apámat. Nézd meg, most mi van! Úgy él a kenyeremen, akár egy báró, és nem tudok megszabadulni tőle.

ROZSONYAI: S őhelyette inkább Európát kaszaboltad le. Bár maradtál volna a patkányok között, ahova születted.

KARAFFA: Ha olyan kegyetlen lennék, amilyennek gondolsz, ezért most ötvenet húzatnék rád. Helyette cukorral kínállak. *(tálcát nyújt Rozsonyai felé)* Mandulapelyhet? Ennek a receptjét császári kamarás koromban tanultam. Az udvarból való.

ROZSONYAI: Onnan nekem semmi sem kell.

KARAFFA: *(megint megszaglássza Rozsonyait)* Szépen felhíztál. Hosszú idő után kerül ilyen dús vér a tányéromra.

ROZSONYAI: Szörnyeteg vagy.

KARAFFA: Tudom, hogy amikor a katonáim elfogtak, a fejemet ígérted a feleségednek zsákmányul. Tessék! Itt az alkalom.

ROZSONYAI: Mi?

KARAFFA: Szúrd belém ezt a kést! *(egy kést nyújt felé, Rozsonyai tétován ácsorog előtte)*
Vedd ki a kezemből, és szúrd belém. *(Rozsonyai vacillál)* Mi lesz, ifjú Rozsonyai? Itt a lehetőség, hogy megöld a rettenetes Karaffát... A hiénát, aki az őseid gyilkosa. Megfagytl? *(Rozsonyai dühében kiüti a kést Karaffa kezéből, aki nevetni kezd rajta)* Forrong, háborog, aztán amikor tette kerülhetne a sor, inába száll a bátorság. Eljátszadozunk még egy darabig egymással, kis vitézem! *(megcsípi Rozsonyai arcát, majd int az őrségnek)* Vigyéltek vissza a tömlőcébe!

Hetedik jelenet,

Karaffa bolondságáról

A Rozsonyai ház udvara. Marinka, Jurkó és Klistélyovszki.

KLISTÉLYOVSZKI: Mától felmondtam!

MARINKA: Nem teheted ezt, mester!

KLISTÉLYOVSZKI: Nincs az az érv, ami miatt a gyalázatos színházasdiba belemennék. És hogy még asszonyi figurát is játszszak...

MARINKA: Nem akárkit, Zrínyi Ilonát!

KLISTÉLYOVSZKI: Soha!

MARINKA: A kedvemért, öreg, na.

KLISTÉLYOVSZKI: Hogy férjuradat rábírtad, nem csodálom. Száz generális akarata veszett el benned. De hogy engem is a bűnre csábítsatok? Azt nem!

JURKÓ: Nem épp a segítség megtagadása a bűn? *(Szopka néne jajgatva beront)*

SZOPKA NÉNE: Bizony, hogy az, lelkem! Súlyos bűn!

KLISTÉLYOVSZKI: *(elborzad)* Hiányoltalak, néne.

SZOPKA NÉNE: Odavan a város, odavan a ház! Odavagyunk mindannyian!

KLISTÉLYOVSZKI: Miért jajgatsz ennyire?

SZOPKA NÉNE: Értetek jajgatok, barátaim! Vesze van a nemzetség. Szörnyű hírt hallottam a várból.

MARINKA: *(kétségbeesik)* Csak nem!?

SZOPKA NÉNE: Rettenetes, ami történt!

MARINKA: A férjem?

JURKÓ: Sógorom?

KLISTÉLYOVSZKI: Rozsonyai méltóságos?

SZOPKA NÉNE: A zsoldosok azt beszélnek...

MARINKA: Meg kellett volna szöktetnünk!

KLISTÉLYOVSZKI: Én már az elején mondtam, hogy ostobaság Thököly katonáira várni!

JURKÓ: *(Marinkához)* Nem te vagy a hibás.

SZOPKA NÉNE: Karaffa hót szerelmes!

MARINKA: Mi?

SZOPKA NÉNE: Próbálja magához édesgetni az uradat. A ronda talján bestia!

MARINKA: Ó, teremtőm! *(megnyugszik)* Próbálkozzon csak.

SZOPKA NÉNE: Asszonyi válasz ez?

MARINKA: Bízom az uram hűségében.

SZOPKA NÉNE: És ha a hiéna azt mondja neki, édes-kedves kangalambom, ha szeretsz, birtokot és rangot kínálok számodra?

MARINKA: Kínálja csak.

JURKÓ: Sógorom annál könnyebben vágja le a fejét.

SZOPKA NÉNE: Ezt már rég megtehetette volna! Az úrnő többször is magához hívatta. Mit mondjak többet? *(sejtelmes mosoly)* Amit az irigykedő labanc katonáktól hallottam: fejlevágás nem történt köztük...

MARINKA: Ezt nem hiszem.

SZOPKA NÉNE: A bestia limoncellóval itatja. A taljánok azt tartják arról, hogy szerelemhozó kotyvalék...

MARINKA: A férjemen úgyse fog.

SZOPKA NÉNE: Túl sokat tartasz róla. Hűtlen dög, mint a férfiak mind.

MARINKA: Elég!

SZOPKA NÉNE: A helyedben, kedvesem, elbúcsúznék a hitvesi boldogságtól.

MARINKA: Odategyünk.

KLISTÉLYOVSZKI: Eszednél vagy, leány?

MARINKA: Ha az uram nem vágja le a bestia fejét, majd én megteszem!

KLISTÉLYOVSZKI: Maradj veszteg. Levágják a Thököly vitézei.

MARINKA: Ezt a csatát nem bízom másra.

SZOPKA NÉNE: És az arany?

MARINKA: Miről beszélsz?

SZOPKA NÉNE: A jó hírmondónak fizetség jár.

MARINKA: Egy garasunk sincs.

SZOPKA NÉNE: *(Marinka jegygyűrűjére néz)*
Én látok valamit...

MARINKA: A gyűrűmet akarod?

SZOPKA NÉNE: Minek az már rajtad? Úgy-
sincs örömed a házasságban. *(Marinka el)*
Bizony rövid volt az adjonisten, te le-
ány...

JURKÓ: *(Marinkához)* Várj, néném, veled
megyek!

KLISTÉLYOVSZKI: *(a fejét rázza)* Nem jó, ha
az ember forró fejjel cselekszik.

(Jurkó és Klistélyovszki Marinka után el)

SZOPKA NÉNE: Mennyi bolond leány van a
világon. Ez a Rozsonyainé se tudja, ho-
gyan kell a férfival bántani. Hogyan is
tudná? Nem volt olyan öreganyja, mint
nekem, aki megtanította volna a férjek-
ről szóló nótára! *(énekel)*

Elment az uram, a nagy kurafi

Cserfába ojtott almát keresni

Bár odaveszne, gödörbe esne, nyaka kitörne

Haza ne jönne!

Nyolcadik jelenet,

különböző gyógy módokról

*A vén Karaffa és Sornione Rozsonyainak me-
sélnek.*

VÉN KARAFFA: És akkor nekem esett, mint
egy fenevad!

SORNIONE: Mint a részeg az ajtófélfának!

VÉN KARAFFA: Mint tót az aludttejnek!

SORNIONE: Bizony!

VÉN KARAFFA: Összevissza pofozott! „Ne-
sze, vén csibész, megérdemled a sorso-
dat!” Istenemre, úgy elvert, mint a két-
fenekű dobot!

SORNIONE: Mint jég a határt!

VÉN KARAFFA: Mint szódás a lovát!

SORNIONE: Bizony!

VÉN KARAFFA: Pedig csak annyi bűnöm
volt, hogy nagyon szerettem volna fok-
hagymás májat vacsorázni. Azt mondta
erre az én leányom, lopjak májat, ahon-
nan tudok! Ő az én kedvem miatt nem
vágat le se egy libát, se egy borjút, se egy
malacot.

SORNIONE: Most mondd meg, ilyet egy
szülőatyának!

VÉN KARAFFA: Milyen gyerek ez?!

SORNIONE: Szégyen!

VÉN KARAFFA: *(Rozsonyaihoz)* Te jutottál
eszembe, aranyegykomám. Itt vagy már
szép kerekre fölhízalva. Megengeded,
hogy így titokban kimetsszünk a májad-
ból egy darabot?

SORNIONE: Nem kérünk sokat.

VÉN KARAFFA: Csak egy egészen kis dara-
bot. *(élezni kezdi a kését)* Ne kelljen már
étlen ágyba feküdnöm...

SORNIONE: Írva vagyok: „aki tehát tudna
jót tenni, de nem teszi, bűne az annak”.

VÉN KARAFFA: Megengeded? Ha? *(Rozso-
nyai csak hallgat)* Nehogy azt hidd, hogy
ingyen falnánk belőled...

SORNIONE: A májadat és a hallgatásodat
egyaránt megfizetjük!

VÉN KARAFFA: Mennyit kérsz? Tízezer?

SORNIONE: Húszezer?

VÉN KARAFFA: Harminc? Ötven? Száz?

SORNIONE: Mondd!

ROZSONYAI: Én az úrnő vacsorája leszek.

SORNIONE: Ugyan!

VÉN KARAFFA: Nem hitvesi szentség ez!

SORNIONE: Hol olvasni olyat, hogy valaki
kizárólagosan csak egyetlenegy másik-
nak lehet a vacsorája?

ROZSONYAI: Ha adnék a májamból, fölfor-
dultnál tőle.

VÉN KARAFFA: Mit beszélsz?

ROZSONYAI: Nem bírná el a gyomrod.

VÉN KARAFFA: Ne féltsd te az én gyomro-
mat! Legénykoromban tízet is megettem
reggelire. Azok a jó öreg ercolanói bor-
jómájak... hm...

ROZSONYAI: *(ijedtséget színlel)* Te, Sornione, mégiscsak orvos vagy, nem látsz rajta valami gyanúsat?

SORNIONE: A feje bolond, mint mindig.

ROZSONYAI: De a szeme... olyan karikás...

SORNIONE: *(ő is megriad)* Csakugyan!

ROZSONYAI: Nézd csak: az orra. Görbébb, mint lenni szokott... Mintha le akarna esni.

SORNIONE: Valóban!

ROZSONYAI: A füle kókad! A bőre besárgult...

SORNIONE: Bizony nagy baj lehet itt!

VÉN KARAFFA: Megbolondultatok?! Májat akarok!

ROZSONYAI: Azért kívánja ennyire, mert májlobb kínozza!

SORNIONE: Májlobb, az, az!

ROZSONYAI: Vagy a guta csapta meg?

SORNIONE: Az, az! *(elkapja a vén Karaffát, egy székhöz cipelik)*

VÉN KARAFFA: Eresszetek már el!

ROZSONYAI: Hiszen már rángatózik is! *(Sornione az orvosi köpenyéből kötelet vesz elő, a székhöz rögzíti a vén Karaffát)* Nem való ennek a fokhagymás máj.

SORNIONE: Bizony nem.

VÉN KARAFFA: *(dühében harapdálja a kötelet)* Gyilkosok! Eresszetek!

ROZSONYAI: *(Sornionéhoz)* Hogy tudjuk megvizsgálni?

SORNIONE: Legelőször is áttekintjük a vére állását. *(távcsövet vesz elő a táskából)* Az pedig úgy fog történni, hogy egyikünk a beteg szájába helyezi ezt a németalföldi csodatalálmányt, a másikunk pedig hátulról bekukkant neki.

VÉN KARAFFA: Azt már nem!

ROZSONYAI: *(viszolyogva)* Ebben a kukkantásban én sem vennék részt...

SORNIONE: Pedig biza rád gondoltam.

ROZSONYAI: Kétségkívül megtisztelő, de...

SORNIONE: Úgy? Akkor hagyjuk. *(elrakja a távcsövet)* Különben is, a mai tudomány azt tartja, hogy a diagnózis ócska forma-ság.

ROZSONYAI: *(Sornionéhoz)* Van nálad valami orvosság, mester? *(Sornione szétnéz a tarisznyájában)*

SORNIONE: Lássuk csak! Glaserus-csepp!

ROZSONYAI: Az mire jó?

SORNIONE: Minek tudni? Ha ártana, mégnek hívnánk, nem orvosságnak.

ROZSONYAI: És miből áll?

SORNIONE: *(olvassa az üveg címkéjét)* Aszalt borzepe macskagyökér párlatban. *(a szája szélét nyalja)* Jól hangzik, nem?

ROZSONYAI: Idd meg, öreg.

VÉN KARAFFA: Nincs az a mindenhatóság!

SORNIONE: Én majd énekelek mellé!

VÉN KARAFFA: Úgy rosszabb! *(Rozsonyai kifeszíti a vén Karaffa száját, beletölti a tinktúrát, közben Sornione énekel)*

SORNIONE: *(énekel)*
Vén Karaffa iszik most, annak örvendezünk most!
Le-le-le fenékgig, le-le-le fenékgig, le-le-le,
Váljon egészségére!
(A vén Karaffa kényszerűségből megissza a lötytyöt, de utána köpköd, kínlódik, köhög. Sornione keményen csapkodni kezdi a hátát.)

VÉN KARAFFA: Mit csinálsz, hóhér?

SORNIONE: Írva vagyon, a beteget pofozni kell!

VÉN KARAFFA: Megállj, piszok, ha elszabadulok, fölpritalak!

SORNIONE: *(újabb üveget vesz elő, olvassa a címkét)* Íme, a második orvosság: kólikás csikó fingján szárított bagolyköpet fekete retek levében.

ROZSONYAI: Húzd le gyorsan!

SORNIONE: Csak szaga van! Fájni nem fog.

VÉN KARAFFA: Irgalom!

SORNIONE és ROZSONYAI: *(énekel)*
Vén Karaffa iszik most, annak örvendezünk most!
Le-le-le fenékgig, le-le-le fenékgig, le-le-le,
Váljon egészségére!
(A vén Karaffa az undortól megborzad, rázkódik.)

VÉN KARAFFA: Nyugtom lesz végre?!

ROZSONYAI: Még mindig hogy borzong!
(Sornione ismét a tarisznyájában kotorászik)

VÉN KARAFFA: Kegyelem!

SORNIONE: Muszáj túrnöd.

VÉN KARAFFA: Nem bírom!

(Sornione egy tölcsért kap elő, ledugja a vén Karaffa fogai közé helyezi, az öreg artikulálatlanul bömböl)

SORNIONE: *(a vén Karaffához)* Kívánod, hogy együtt énekeljünk neked?

(Sornione a közönség felé fordul, int nekik, Rozsonyai szintén bekapcsolódik az énekbe, Sornione újra tinktúrát csöpögtet a tölcsérbe)

SORNIONE és ROZSONYAI (A KÖZÖNSÉGGEL):
Vén Karaffa iszik most, annak örvendezünk most!

*Le-le-le fenéig, le-le-le fenéig, le-le-le,
Váljon egészségére!*

(A vén Karaffa most már végleg megelégteli a gyötrést. Kiköpi a tölcsért, kiszakítja magát a kötésből, Sornionénak támad)

VÉN KARAFFA: *(Sornionéhoz)* Az anyád alakoskodó szajhamentumát, te hóhér!

SORNIONE: Kegyelem!

VÉN KARAFFA: Ki akarnál végezni? Hát most meglakolsz! *(Kergeti és üti Sornionét)*

SORNIONE: Kegyelem! Kegyelem!

ROZSONYAI: *(színtelt kétségbeeséssel)* Teljesen odavan! Megtébolyodott!

SORNIONE: Elég baj az nekem! *(a vén Karaffa és Sornione kifutnak)*

Kilencedik jelenet, *a színházi illemről*

Egy tó melletti erdei tisztáson. Marinka, Jurkó és Klistélyovszki jönnek.

KLISTÉLYOVSZKI: A vesztünkbe rohanunk, mondom!

MARINKA: Nem kötelességed velünk jönni.

JURKÓ: Eridj vissza, ha félsz!

KLISTÉLYOVSZKI: Én csak nevetek. Azt gondolod, balga gyermek, hogy Karaffa váranak kapuja úgy egyszerűen kinyílik majd előtted? Vagy beszökünk?

MARINKA: Akárhogy is történjék, ott leszünk. Ha kell, száz őrt is agyoncsapok!

KLISTÉLYOVSZKI: *(nevetve)* Hát már férfi-
verő is vagy, Marinka?

MARINKA: Jó lesz vigyáznod.

KLISTÉLYOVSZKI: Ez ám az asszonyi természet! A legnagyobb ostobaságokra készíti a féltékenységet.

JURKÓ: Tudod is te, mester, milyen az asszonyi természet!

MARINKA: *(zajt hall, fenyegetően mondja)* Mind a ketten megtudjátok, ha nem hallgattok most! *(a távolba néz)* Alighanem a császári kutyák jönnek...

(Marinka, Klistélyovszki és Jurkó a bokrok közé el, érkezik Pulcinella és a társulata: Brighella és Arlecchino. Tarka öltözetű ripacsok, az arcuk borostás, a hajuk bozontos, a hátukon zsákokat hoznak, amiket most letesznek a földre)

PULCINELLA: *(ének – Toto Cutugno: L'Italiano)*

*Buongiorno Italia, buongiorno Maria
Con gli occhi pieni di malinconia
Buongiorno Dio
Lo sai che ci sono anch'io!*

BRIGHELLA: *(Arlecchinóhoz)* Nem gyalázat, Arlecchino? Nem sülsz le a bőr a képérol? Idáig süllyeszteni a társulati nívót... Eddig az olcsóságig! Ráadásul Karaffa hadvezér születésnapján! Hát még mit meg nem érünk?

ALECCHINO: Népszínház, fúj!

BRIGHELLA: Sőt: kabaré!

ALECCHINO: Sőt: pornográfia!

BRIGHELLA: Sőt: sovinizmus!

ALECCHINO: Különben is, ez a cucc jogdíjas!

PULCINELLA: *(dühösen rájuk förmed)* Miről beszéltek ti? *(Arlecchino és Brighella öszszerezzenek)*

ALECCHINO: Semmi, semmi!

PULCINELLA: Ez a dal, kérem szépen, átöltöztetett az én saját szerzeményem! Bárki mondjon mást, beperelem!

BRIGHELLA: Imádlak, direktorom!

ALECCHINO: Génuszom!

PULCINELLA: Helyes. *(folytatja)*

Lasciatemi cantare

*Con la chitarra in mano Lasciatemi cantare
Una canzone piano piano!*

BRIGHELLA: *(félre)* Tíz éve állok sorba egy jó figuráért, és tessék! Csak magát mutogatja.

ALECCHINO: Mellőzni egy ekkora legendát, mint te, Brighella, szörnyű vétek!

BRIGHELLA: És ami még ennél is nagyobb bűn: elhallgattatni a színészkirályt, Arlecchinót!

ALECCHINO: Színészkirály? De drága vagy.

BRIGHELLA: Te még drágább!

ALECCHINO: Te!

BRIGHELLA: Te!

ALECCHINO: Keblemre, barátom! *(Arlecchino és Brighella megölelik egymást)*

BRIGHELLA: Most pedig irány a sajtó! Mondjuk el a világnak, mit művelnek velünk! Vessünk véget az álnok Pulcinella társulaton belüli rémuralmának!

ALECCHINO: Úgy van!

BRIGHELLA: De előtte még egy ölelést. *(tovább ölelkeznek)*

PULCINELLA: *(ingerülten)* Szedjétek már össze magatokat, marhák! Holnap este prömier.

BRIGHELLA: Mi pedig fölmondanánk.

PULCINELLA: *(orát)* Micsoda?! Fölmondánátok?!

ALECCHINO: Föl bizony!

(Brighella berezel, gyorsan Arlecchino szájára teszi a kezét)

BRIGHELLA: Mármint a szerepet!

ALECCHINO: Azt, azt!

BRIGHELLA: Azt fölmondanánk!

PULCINELLA: *(idegrohamot kap, földhöz csapja a kalapját)* Szórazozzatok ám azzal a százhuszonhat éves céda öreganyáttal, de ne velem! Tudtok-e mondani széles Itáliából még egy olyan társulatvezetőt, akinek ily fontos volna az az ördögadta-teremtette egyenjogúság, mint nekem!? Az az ördögadta-teremtette alkotói autonómia!? Az az ördögadta-teremtette emberi jog!? *(miközben orát, ledobja magáról a gúnyáját, egy szál gatyában tombol)* De nem! Itt befejeztük! Egy direktor akkor sem lehet csicska! Megyek, úszok egyet a tóban, mielőtt még odavágok valamelyikőtöknek! *(el, csobbanás hallatszik, Arlecchino és Brighella szintén földhöz csapják a kalapjukat)*

BRIGHELLA: Azt hiszi, csak ő provokálhat?

PULCINELLA: Csak ő pukkanthatja a polgárt?

BRIGHELLA: Csak ő vetkőzhet?

PULCINELLA: Csak ő villanthat?

(Egy szál gatyában egymással versenyezve elfutnak, csobbanások zaja, először Klistélyovszki jelenik meg, aztán Jurkó és Marinka)

KLISTÉLYOVSZKI: *(röhögőgörcs közben)* Micsoda ostoba ripacsok, hahahaha... Erkölcstelen népek, hahaha... Eretnekek... És még azt hiszik, mulatságosak... Hát ki tud rajtuk röhögni? Én nem, az biztos... hahaha... Én csak kínomban röhögök...

JURKÓ: Mester, kapd föl gyorsan Pulcinella gúnyáját! *(Marinkához)* Te meg, néném, Arlecchinóét. Én Brighella leszek. Mi adjuk majd a műsort Karaffa ünnepén.

MARINKA: Remek elgondolás, öcsém! *(Marinka öltözködni kezd)*

KLISTÉLYOVSZKI: *(nevet)* Hát meg is kell, hogy tetvesedjek miattatok?

MARINKA: Bolhád most is van elég.

JURKÓ: Így jutunk be a legkönnyebb módon a várba.

MARINKA: De ha ott meglátom férjurasmat a szörnyű hiéna mellett, jaj...

JURKÓ: Rájöttem már, mivel fogjuk megijeszteni a zsarnokot.

KLISTÉLYOVSZKI: A raplis várkisasszony, a púpos öreg meg a nyiheteg poéta vándorszínészi maskarában. Képelem, mekkora ijedelem lesz belőle.

JURKÓ: *(Marinkához)* A fejedben van még a darab, amit a bibliai Juditról írtam? Amelyik miatt paradicsommal dobáltak meg a vásárban.

MARINKA: Minden mondatára emlékszem.

JURKÓ: Remek! Segítségünkre lesz most.

KLISTÉLYOVSKI: Judit története? Hiszen egy pápista koholmány... Nem része a könyvnek, és nem is volt soha!

JURKÓ: Holofernéz vezért játszod majd benne, jó?

MARINKA: Makacs vénember, despota, kötekedő. Passzol rád.

JURKÓ: Vagy szívesebben bújnál megint asszonyi jelmezbe?

(Összeszedik a komédiások holmijait, majd el, Pulcinella, Brighella és Arlecchino vizesen, gatyában érkeznek)

ALECCHINO: Hova lettek a ruháink?

BRIGHELLA: Megloptak bennünket!

PULCINELLA: Tessék! Ide vezet az örödgadta-teremtette tolerancia! (egyre hevesebben)

Mi lesz holnap?! Mi lesz holnap?!

ALECCHINO: (halkan) Csütörtök, direktorom.

BRIGHELLA: Péntek, te idióta.

(Hárman egymást kezdik ütni, dulakodnak, közben szólhat a L'italiano című dal, amit a jelenet elején Pulcinella énekelt)

Tizedik jelenet,

a szívet egyre hevesebben támadó szerelemről

Karaffa szobájában. Az úrnő és Rozsonyai egy-egy díszes széken ülnek.

KARAFFA: Mit kérsz?

ROZSONYAI: Van limoncello?

KARAFFA: Sajnos elfogyott.

ROZSONYAI: Mondd meg a nagybátyádnak, hogy finom volt, küldhet még.

KARAFFA: Mire megérkezik, rég bekebelezlek.

ROZSONYAI: (tréfásan) Milyen várúrnő vagy mégis?

KARAFFA: Amilyen lovag te.

ROZSONYAI: Nem vagyok a lovagod.

KARAFFA: De annak érzed magad.

ROZSONYAI: Megmondtam, hogy soha nem is leszek az.

KARAFFA: Akkor miért jössz minden hívásomra? Miért akarsz látni?

ROZSONYAI: Annyi titkod van.

KARAFFA: Érdekellek.

ROZSONYAI: Az embert érdeklik az ellenségei.

KARAFFA: Mi már nem vagyunk azok. Bármilyen szomorú is ezt hallanod. Voltaképpen lepaktáltál velem.

ROZSONYAI: Lepaktáltam volna? Erről nem tudok.

KARAFFA: Semmiről sem tudsz.

ROZSONYAI: Akkor hát holnap ostobán halok meg.

KARAFFA: Úgy szeretem ezt a gőgös ostobaságodat! Olyan magyaros. És hogy elpirultál!

ROZSONYAI: (gúnyval) Ha ilyen szépeket mondasz...

KARAFFA: Azért a beszélgetéseink hiányozni fognak.

ROZSONYAI: Gondolj rá, amikor a véretem iszod.

KARAFFA: Majd kitömetlek, jó? Úgy az örökkévalóságig hallgathatod, ahogyan magamról mesélek.

ROZSONYAI: (ironikusan) Kívánhatok ennél szebb végzetet?

KARAFFA: Te leszel az első az áldozataim közül, akit kitömetek.

ROZSONYAI: (ironikusan) Megtiszteltetés.

KARAFFA: Ami azt illeti, limoncellóval sem kínáltam senkit eddig.

ROZSONYAI: Egyetlen áldozatodat sem?

KARAFFA: Egyetlen férfit sem.

ROZSONYAI: Márpedig aki így tud gyűlölni, mint te, valamikor kellett, hogy szeressen.

KARAFFA: Talán még Nápolyban. Megígérte, hogy feleségül vesz.

ROZSONYAI: És?

KARAFFA: Meg is tette volna. Csak amikor tizenhat éves lettem... (a hangja elcsuklik)

Az apám... Emiatt gyűlölöm a legjobban az apámat... Eladott egy vén lovagnak. Na, az is tudta ám becsülni az aszszonyt – áztatott kötéllel.

ROZSONYAI: Előle futottál Bécsbe?

KARAFFA: Sose futottam senki elől. Gyűlölöm a gyáva embert.

ROZSONYAI: Te is az vagy.
 KARAFFA: Sose voltam!
 ROZSONYAI: Miért hatalmi szóval öleted a kurucokat? Miért nem magad állsz ki?
 KARAFFA: A saját kezemmel is vágtam el nyakat.
 ROZSONYAI: Csatában?
 KARAFFA: Ha a házasság csatának számít.
 ROZSONYAI: Hogy nem jutottál törvénykézre?
 KARAFFA: Magamhoz vettem a kardját, páncélját, és elbujdostam a berekbe. A szerencsétlen Antóniából Karaffa Antónió lett: a törökverő... A vérszívó... A kegyetlen... Érteneék szerinted egy honatalanná lett horda megtöréséhez, ha magam nem bujdosom volna?
 ROZSONYAI: Horda? A népünket nevezed így?
 KARAFFA: *(indulatosan)* A szolgálaim vagyatok!
 ROZSONYAI: A vesztedet hozza, ha ezt elhiszed.
 KARAFFA: Uralkodni akarok rajtad! *(szenvédélyesen a férjhez lép, megcsókolja, csend, Karaffa diadalmasan folytatja)* Ez mi volt, Rozsonyai uram? És a jámbor Marinka asszony? Máris elfelejtetted?
 ROZSONYAI: Ne vedd a szádra a nevét!
 KARAFFA: Hát még szégyelli is magát a kis huncut... *(megsimogatja Rozsonyai arcát)* Hidd el, úrfi, tiszta szívből sajnálom a te Marinkádat.
 ROZSONYAI: Gúnyolódsz?
 KARAFFA: Istenemre, nem. Minden aszszonytárs felé részvétellel fordulok, akinek rossz férj jutott. *(Rozsonyai szemébe néz)* Az az eset történt, vitézem, hogy belém bolondultál.
 ROZSONYAI: Csak a közelgő halál borított el.
 KARAFFA: És ha azt mondom: meghagyom az életedet? *(csend)* Nem örülsz?
 ROZSONYAI: *(némi hallgatás után)* Mi ennek az ára?
 KARAFFA: Nincs ára.
 ROZSONYAI: Mindennek van.

KARAFFA: Szabad vagy és kész.
 ROZSONYAI: Higgyek az apám gyilkosának?
 KARAFFA: Tudd meg, hogy már csak pár hónapot töltök Eperjesen. A császár visszarendelt Bécsbe. Azt szeretném, ha velem jönnél.
 ROZSONYAI: Mit keresnék melletted?
 KARAFFA: A szolgálam lennél. Kapsz kardot, páncélt...
 ROZSONYAI: Micsoda ajánlat: elárulhatom a népemet.
 KARAFFA: A legnagyobbak közületek is Béccsel tartanak.
 ROZSONYAI: Legnagyobbjai az ördögnek!
 KARAFFA: Thökölyben bízol ennyire? Hiszen még a sógora, Esterházy is Bécsért pártolja.
 ROZSONYAI: Apáink emlékében bízok.
 KARAFFA: Munkács sem fog sokáig kitarítani.
 ROZSONYAI: Akkor hát vesszünk mindannyian!
 KARAFFA: *(győzködi Rozsonyait)* Képzeld el, vitézem! Minden este limoncellót ihatnánk. Külön lakosztályod lenne a palotában. A legjobb színészekkel dolgoznál együtt... Csak engedelmelkedned kéne. *(Rozsonyai nem válaszol)* Mit felelsz!? Velem jössz!?

(Marinka a színpad sarkában megjelenik)
 MARINKA: *(énekel)*
Kidőlt a fa mandulástul
Elválok én a rózsámtól
Úgy elválok a szegénytől
Mint ősszel fa levelétől
Megvállik. (Marinka eltűnik)

ROZSONYAI: Semmi sem kell, amit te kívánasz felém.
 KARAFFA: Úgy?
 ROZSONYAI: Inkább elpusztulok.
(Rozsonyai a földre köp, Karaffa pofon vágja)
 KARAFFA: El is fogsz, mint egy utolsó jószág. Katonák! Vigyétek vissza a tömlőcébe!

(A katonák elvezetik Rozsonyait, Karaffa egyedül marad) Nem nyugszom, amíg a szabad akaratomból fejet nem hajtasz előttem.

Tizenegyedik jelenet,

Judit történetéről

Az eperjesi vár udvara. Báméskodók, közöttük Bikamáj, Fehérmáj és Szopka néne. Középen porond. A vén Karaffa és Sornione elegáns öltözetben mint konferansziék, Karaffa a díszhelyen páncélban ül. Sornione izgul, remeg, a vén Karaffa idegesen figyel.

SORNIONE: Hölgyeim és uralom!

VÉN KARAFFA: (Sornionénak sutyorog) Meghülyültél?

SORNIONE: Ó, bocsánat! Uraim és hölgyalomb!

VÉN KARAFFA: Te ökör!

SORNIONE: Úr-alom és hölgy-alom!

VÉN KARAFFA: Így a helyes.

SORNIONE: Vezérgenerálisunkat köszöntjük ma, kit, ha e világnak négy helyett öt égtája...

VÉN KARAFFA: Három helyett négy óceánja...

SORNIONE: Hét helyett nyolc csodája volna is...

VÉN KARAFFA: Ugyanekkora rangot vívott volna ki magának! (a nép éljenez)

SORNIONE: Az ünnepi alkalomból a nápolyi Pulcinella, a híres színészcsalád hetedik gene-dege-degenerációjának vezényletével mutatják be Brighella úr szerzeményét, melynek címe: Legősibb legendáriumaink.

(A vén Karaffa és Sornione el, a közönség lábdobogása hallatszódik, kezdődik az előadás. Klistélyovszki a felismerhetetlenségig maszkírozva jelenik meg a hírmondó szerepében. Fontos, hogy a jelenet alatt a játékuk mindvégig komoly legyen, nélkülözze a deklamáló, groteszk gesztusokat)

KLISTÉLYOVSZKI mint HÍRMONDÓ: Füleljen, kinek füle vagyon, nézze meg e képet, kinek szeme vagyon! Mivel tudjuk, hogy a Karaffa

méltóságosunk istenhite a tengernél is mélyebb, neki kedveskedvén, régi szentek történeteiről szólunk ma. Az első Szent Judit meseje. Hallottak-e már Nabukkkó király kapitányáról, a perzsa Holofernésről? Szörnyű nagyúr volt: a lába lándzsa, keze szablya, erdőtüz a sóhajzatja! A hatalmas ereje, százhuszezer lova, tizenkétezer katonája mellé még feneketlen kapzsiságot is adott neki az ördög, az egész világot le akarta gyúrni, kivált azokat a városokat, amelyekben az isten népe lakott.

(Jurkó mint Holofernéz megjelenik)

JURKÓ mint HOLOFERNÉSZ: Hű seregem, most Bethulia városának induljatok! Nem nyugodhatunk, míg azok a magas hegyek előttünk meg nem hajolnak!

BIKAMÁJ: (Fehérmájhoz) Mondd, leányom, ez a maskarás nem úgy fest éppen, mint a vén Klistélyovszki?

SZOPKA NÉNE: (Bikamájhoz) A gyereket figyeld! Akár az a Jurkó, aki a múltkor könyvárusnak adta ki magát...

FEHÉRMÁJ: Mit találgattok? Bementék, hogy az urak taljánok. Hallani az akcentusukat!

KLISTÉLYOVSZKI mint HÍRMONDÓ: És Holofernéz a szörnyű sereggel nekirontott Béthuliának. Izrael fiai az istenhez kiáltottak, elvesztették minden bátorságukat. Ám lakozott egy hűséges özvegyasszony a városban, kit a nép Juditnak hívott, s aki nem rettent meg a szörnyű vitéztől, útnak indult, hogy megmentse a hazáját.

MARINKA mint JUDIT: (vers)

Egy gondolat bánt engemet:

Ágyban, párnák közt halni meg!

Lassan hervadni el, mint a virág,

Amelyen titkos fereg foga rág;

Elfogyni lassan, mint a gyertyaszál,

Mely elhagyott, üres szobában áll.

Ne ily halált adj, istenem,

Ne ily halált adj énnekem!

Legyek fa, melyen villám fut keresztül,

Vagy melyet szélvész csavar ki tövestül;

Legyek kőszirt, mit a hegyről a völgybe

Eget-földet rázó mennydörgés dönt le... –

Ha majd minden rabszolga-nép
 Jármát megunva síkra lép
 Pirosló arccal és piros zászlókkal
 És a zászlókon eme szent jelszóval:
 „Világszabadság!”
 S ezt elharsogják,
 Elharsogják kelettől nyugatig,
 S a zsarnokság velök megütközik:
 Ott essem el én,
 A harc mezején,
 Ott folyjon az ifjui vér ki szivembül,
 S ha ajkam örömteli végszava zendül,
 Hadd nyelje el azt az acéli zörej,
 A trombita hangja, az ágyudőrej,
 S holttestemen át
 Fújó paripák
 Száguldjanak a kivivott diadalra,
 S ott hagyjanak engemet összetiporva. –
 Ott szedjék össze elszórt csontomat,
 Ha jön majd a nagy temetési nap,
 Hol ünnepélyes, lassu gyász-zenével
 És fátyolos zászlók kíséretével
 A hősokeket egy közös sírnak adják,
 Kik érted haltak, szent világszabadság!

KLISTÉLYOVSZKI mint HÍRMONDÓ: Nézett
 ám a szörnyek szörnye, a rútságos Holofer-
 nész, mikor ez a bátor, sokat szenvedett lélek
 elébe állott!

JURKÓ mint HOLOFERNÉSZ: Ki vagy te, sár-
 magzatja a földnek?

MARINKA mint JUDIT: Bethulia lánya, sze-
 gény zsidóasszony, kinek urát, atyját, anyját
 mind lebírta már a te hatalmad.

JURKÓ mint HOLOFERNÉSZ: (kiabál) Katonák!
 Ide gyorsan! Az ellenség lopózott a tábo-
 runkba! Öljétek meg most azonnal!

MARINKA mint JUDIT: Előbb hadd énekeljek
 neked, nagyúr! (énekel)
 Rózsabokor a domboldalon,
 Borulj a vállamra, angyalom,
 Súgjad a fülembé, hogy szeretsz,
 Héj, milyen jólesik nekem ez!

JURKÓ mint HOLOFERNÉSZ: (kifelé) Ennek a
 dalnak bizony egészen a rabja lettem. (énekel)
 Mit nem fognak rám a gonoszok,
 Hogy én istentagadó vagyok!
 Pedig mostan is imádkozom.

Szíved dobogását hallgatom. (közben a vén
 Karaffa, aki a lánya mellett ül, felnyerít)

VÉN KARAFFA: Az anyátok szentjít! (Karaf-
 fához) Nem tetszik?

KARAFFA: Ostobaság.

VÉN KARAFFA: Hát pedig csak figyelj.
 Ezek még a végén kutyálkodnak is majd,
 úgy járunk... (a játék folytatódik, Jurkó
 mint Holofernész leveti a bocskorát)

MARINKA mint JUDIT: Mondd, jó uram, mi-
 vel kened a bocskorodat? Olyan szép fényes.

JURKÓ mint HOLOFERNÉSZ: Emberzsírral.

MARINKA mint JUDIT: Mi a kedvenc italod?

JURKÓ mint HOLOFERNÉSZ: A vér.

MARINKA mint JUDIT: Ki az istened?

JURKÓ mint HOLOFERNÉSZ: Az ördög.

MARINKA mint JUDIT: Mi a legnagyobb vét-
 ked?

JURKÓ mint HOLOFERNÉSZ: Egy embert egé-
 szen agyonüthettem volna, s csak félig ütöt-
 tem agyon.

MARINKA mint JUDIT: Szeretlek, Holofernész!

JURKÓ mint HOLOFERNÉSZ: Csakugyan?

MARINKA mint JUDIT: Melletted akarok ma-
 radni!

JURKÓ mint HOLOFERNÉSZ: Akár mint udva-
 rom rabnője?

MARINKA mint JUDIT: Akár mint hű kutyád!
 (a vén Karaffa és Karaffa egymással beszél-
 nek)

VÉN KARAFFA: Hallod-e, leányom, bolond
 volt ez a holofráter-akárkicsoda...

KARAFFA: Aki férfi, mind az.

VÉN KARAFFA: Összeereszkeszteni a szolgál-
 néppel?

KARAFFA: Te mit csinálsz, amikor a koc-
 mában mulatsz?

VÉN KARAFFA: A hatalmamot fitogtatom.

KARAFFA: Nincs neked hatalmad.

VÉN KARAFFA: Már megint ellenem szólsz?

KARAFFA: Nézd csak ezt a pápista maszla-
 got! Majd bölcsőbb leszel tőle...

VÉN KARAFFA: Mit mondasz? Pápista
 maszlag? Mióta használad a kurucok
 nyelvét?

KARAFFA: (félre) Csakugyan...

JURKÓ mint HOLOFERNÉSZ: (énekel)

Tíz pár csókot egyvögébül, egyvögébül!

A legédesebbjébül!

A legédesebbjébül!

MARINKA mint JUDIT: *(énekel)*

Házasodjunk, hajjahaj!

Házasélet, kutyabaj!

Házasélet, kutyabaj!

EGYÜTT: *(énekel)*

Oltsuk el már a gyertyát, a gyertyát!

Mert azt ingyen nem adják!

Mert azt ingyen nem adják!

(Marinka mint Judit tört ragad, fenyegetőn Holofernész felé indul, közben elfújja a gyertyát, a szím elsötétül, a nép ujjong, füttyög, a lábával dobog)

KARAFFA: *(magában)* Szép kis fejedelmi sors. Hogy én is bohóctréfa tárgyává váljak?!

Nem, Rozsonyai vitéz, akkora úr mégsem vagy! *(fölkel a székből)* Elég volt.

VÉN KARAFFA: *(Karaffához)* Ne bolondozz, leányom.

KARAFFA: Vége.

VÉN KARAFFA: Hiszen ez csak az első akció! A kutyálkodás még mind hátravan.

Márpedig annak lennie kell benne, külön nekem ígérte a Pulcinella úr.

KARAFFA: *(az apjához)* Fogass be egy hintót! Még ma este elindulok Bécsbe.

VÉN KARAFFA: Megbolondultál, te?

KARAFFA: Elhagyom Eperjest.

VÉN KARAFFA: És a holnapi díszvacsora?

KARAFFA: Engedjétek szabadon! Meguntam a kuruchúst.

VÉN KARAFFA: Már olyan szépre fölhizlaltuk... Vagy undorodsz a hagymás vértől?

KARAFFA: Csináld, amit mondok! *(Karaffa és az apja el)*

Tizenkettedik jelenet,

a mindenkinek megjáró jutalomról

A vár kapujánál. A tömlőcajtó megnyílik, a két katona (akik előzőleg Szopka nénének fecsegték) dühösen kidobják Rozsonyait.

ELSŐ KATONA: Fuss haza, csepűragó!

MÁSODIK KATONA: Úgyis keskenyedned kell, hogy beleférj a maskarádba.

ELSŐ KATONA: Fájni fog az az első ciberelevés, amit otthon majd kitesznek eléd.

ROZSONYAI: *(csodálkozik)* Újfant tréfálok-tok velem?

ELSŐ KATONA: Nem mi – a nagyasszonyunk! Beleunt az itteni létbe.

MÁSODIK KATONA: Amint mondják, nem is uralkodni szeret igazán, hanem leigázni.

ELSŐ KATONA: Mihelyst azt látja, hogy adnád magad, továbbáll. *(Rozsonyai értetlenül néz maga elé)* Mit nézel?

MÁSODIK KATONA: Az is csak egy nő, komám! Egykutyá mind.

(A két katona nevetve el, Rozsonyai értetlenül néz maga elé)

ROZSONYAI: Mi történik? Mégsem veszik véremet?

(Marinka, Jurkó és Klistélyovszki érkeznek)

KLISTÉLYOVSZKI: Tessék, hitetlen banda! Ezt csináltatok a mesteretekkel...

JURKÓ: Pedig kifogástalan voltál!

KLISTÉLYOVSZKI: A népek alig dobbantottak nekem...

JURKÓ: A siker határfoka sokszor kiszámíthatatlan.

MARINKA: De ne félj, mester, többet nem kérünk maskarázásra.

KLISTÉLYOVSZKI: Eldobtam érte az üdvösségemet, és még sikerem se volt! *(Rozsonyai észreveszi őket, megőrül)*

ROZSONYAI: Marinkám, kedvesem! Kiszabadultam, a tied vagyok! *(Marinka szenvtelenül néz rá)* Nem is örülsz? *(csend)*

MARINKA: És Karaffa feje hol van?

ROZSONYAI: Hidd el, asszonyom, nem volt rá esélyem.

MARINKA: Többet vártam a vitézemtől.

ROZSONYAI: Azt is épp elég volt kitalálnom, hogy miképp menekülök meg a szörnyeteg karmai közül...

MARINKA: Szeretted a vendége lenni, mi?

ROZSONYAI: A foglya voltam, nem a vendége.

MARINKA: És az a kis limoncello?

ROZSONYAI: Nem tehettem mást...

MARINKA: Az esti beszélgetések?

ROZSONYAI: Honnan veszed ezeket?

MARINKA: Asszonyi dolog.

KLISTÉLYOVSZKI: Az ám, asszonyi dolog.

JURKÓ: (*Marinkához*) Néném, ezt nem most kéne.

MARINKA: (*Jurkónak*) Te ebbe ne szólj bele! (*Rozsnyaihoz*) Tudd meg, a megmentődet köszönheted bennem. Először Thököly seregében bízunk, végül a saját színészetünk lett a segítségünkre. Ha nem járunk közben, a véred most ott vöröslene Karaffa tányérján... Hagymán rostélyozva...

ROZSONYAI: (*átöleli Marinkát*) Emlékszel a régi dalomra, amivel bakfiskorodban udvaroltam neked? (*énekelni kezd, miközben Marinkát simogatja*)

Ellopták szívemet, jól érzem

Aki ellopta is, esmérem

Tied vagyok, rabod vagyok

Megkötözött foglyod vagyok

Édesem

MARINKA: (*énekel*)

Szerencsés, szerencsés tolvaj vagy

De ha már elloptál, el se hagyj

EGYÜTT: (*énekel*)

Tied vagyok, rabod vagyok

Megkötözött foglyod vagyok

Édesem

(*Megcsókolják egymást, majd kifele indulnak.*)

KLISTÉLYOVSZKI: Azért szépek. Csak az üdvösségemet ne kellett volna értük otthagyni...

(*Mindannyian el. Sornione és a vén Karaffa csapzottan érkeznek*)

SORNIONE: (*énekel*)

„Piros rózsa, miért hazudtál nékem?

Miért mondtad, hogy szeret a vezérem?”

VÉN KARAFFA: (*bömből*) Itt hagyott a nyomorult!

SORNIONE: (*énekel*)

„Csikó-idő hová lettél?”

Hűtlen gazdám elfeledtél engem!”

VÉN KARAFFA: Sose lett volna belőle katoná, ha én nem pofozom ki a kancsal-ságból! És most ezt teszi velem: itthagya az ebadta kurucok fészkeben! Jaj, árva fejemnek!

(*Közben Bikamáj, Fehérmáj és Szopka néne jönnek*)

SZOPKA NÉNE: Minket nevezel ebadta kurucoknak?

BIKAMÁJ: Minket, kik mind ott voltunk Buda ostrománál!

SZOPKA NÉNE: Meglőtték a jobb lábamat, itt ni!

FEHÉRMÁJ: Magyar vér ömlött a sáncokon!

VÉN KARAFFA: (*Szopka néne*) Sört, de azonnal!

SZOPKA NÉNE: (*a vén Karaffának*) Már nincs itt a leányod, hogy miatta úrnak tekintsünk!

(*Bikamáj felgyűri az ingét, fenyegetően a vén Karaffa és Sornione felé indulnak*)

SORNIONE: Írva vagyon: amitől remegve rettegtem, az jöve reám.

(*A két had egymásnak feszül, de csakhamar a vén Karaffa és Sornione maradnak alul, menekülőre fogják az irányt*)

BIKAMÁJ: Meghaltok!

SZOPKA NÉNE: Megfúltok!

FEHÉRMÁJ: Meggebedtek!

SZOPKA NÉNE: Megkappanodtok!

VÉN KARAFFA: Kegyelem az öregnek!

SORNIONE: Irgalmazzatok!

(*Valamennyien el, Pulcinella, Arlecchino és Brighella egy szál gatyában érkeznek, mindenfelé kiabálnak*)

PULCINELLA: Hahó!

ALECCHINO: Megjöttünk!

BRIGHELLA: Van itt valaki?

PULCINELLA: Kezdhettük az előadást? Tessek mondani! Kezdhettük?

Sötét.

VÉGE

Hova

tüntel?

ALSZO-

BOLD =

SAGOD?